

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Κατεύθυνση: Παιδαγωγικών
Ειδικότητα:
Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χοροί

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της φοιτήτριας
ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Πασχαλιόγιορτα στο Καστράκι Καλαμπάκας

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΑΣ Ε.Ε.Α.Ε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΤΗΣ (40770)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΟΥΘΟΥΡΗΣ Ε.Ε.Κ.ΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ: 2008-2009

ΤΡΙΚΑΛΑ
Ιούνιος 2009

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Κατεύθυνση: Παιδαγωγικών
Ειδικότητα:
Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χοροί

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της φοιτήτριας
ΓΙΑΝΝΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Πασχαλιόγιορτα στο Καστράκι Καλαμπάκας

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΑΣ Ε.Ε.Δ.Π.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΤΗΣ (407/70)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΟΥΘΟΥΡΗΣ Επ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ: 2008-2009

ΤΡΙΚΑΛΑ
Ιούνιος 2009

-----*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 7759/1

Ημερ. Εισ.: 18/01/2010

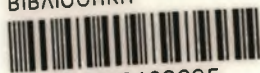
Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ-ΤΕΦΑΑ

2009

ΓΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000102695

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
Κεφάλαιο 1^ο	
1.1 Γεωγραφική θέση του Καστρακίου.....	5
1.2 Προέλευση ονομασίας του χωριού.....	5
1.3 Παλαιοί οικισμοί-Σημερινή μορφή.....	5
1.4 Τοπωνύμια.....	5
1.5 Τοπωνύμιο “Σημαίνει ο Θεός”.....	10
Κεφάλαιο 2^ο	
2.1 Πασχαλιόγιορτα Καστρακίου -Τοποθέτηση στο χώρο και στο χρόνο.....	11
2.2 Οι ημέρες των Πασχαλιόγιортων.....	12
• Τρεις ημέρες του Πάσχα.....	13
• Εορτασμός της Παναγίας.....	14
• Εορτασμός του Αγίου Γεωργίου.....	14
• Εορτασμός του Αγίου Πνεύματος.....	16
• Εορτασμός του Αγίου Θωμά.....	17
2.3 Θεματολογία.....	18
2.4 Κινησιολογική ανάλυση-Διάταξη.....	20
• Με βάση τον χορό στα τρία.....	20
• Με βάση τον ιδιόμορφο βηματισμό.....	25
Κεφάλαιο 3^ο	
3.1 Συγκρίσεις και διαφορές στο χώρο και στο χρόνο.....	32
Κεφάλαιο 4^ο	
4.1 Συμπεράσματα.....	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	35
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χορός είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, αποτελεί μέσο έκφρασης και επικοινωνίας, ενώ παράλληλα είναι μία από τις σημαντικότερες κοινωνικές εκδηλώσεις. Έχει άμεση σχέση με τον πολιτισμό, την ιστορία και την εξέλιξη της κοινωνίας μέσα στην οποία διαμορφώνεται και την οποία εκφράζει. Ο ελληνικός χορός, ο οποίος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη μουσική και το τραγούδι, είναι αποτέλεσμα της πολυμορφίας των λειτουργιών της ζωής των Ελλήνων.

Κάθε περιοχή έχει, όπως είναι φυσικό, τους δικούς της χορούς, με το χαρακτηριστικό και ξεχωριστό τους ύφος και μουσική. Η αυθεντικότητα αυτή του ύφους και της μουσικής της κάθε περιοχής, είναι δύσκολο να την αποδώσει κάποιος χορεύοντας τους χορούς της περιοχής. Πόσο μάλλον προσπαθώντας να εξηγήσει το χορό ως σύνολο μέσα σε μερικές σελίδες.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η καταγραφή (διάσωση και διάδοση) των Πασχαλιόγιορτων στο Καστράκι Καλαμπάκας, καθώς και η εντόπιση αλλαγών που σημειώθηκαν στο έθιμο αυτό με το πέρασμα του χρόνου.

Τα Πασχαλιόγιορτα Καστρακίου αποτελούν για εμένα βίωμα. Είναι τραγούδια με τα οποία είχα άμεση οπτική και ακουστική επαφή από τα παιδικά μου ακόμη χρόνια. Έπειτα, συμμετέχω ενεργά σε αυτό το έθιμο κάθε χρόνο και έτσι κατά κάποιον τρόπο ήμουν γνώστης του αντικειμένου της μελέτης μου εν μέρει πριν ξεκινήσω την επιτόπια έρευνα.

Η επιτόπια έρευνα που διατέλεσα διήρκησε δύο χρόνια (Αύγουστος 2007- Αύγουστος 2009). Αυτά τα δύο χρόνια συνεργάστηκα με κατοίκους της περιοχής κυρίως της τρίτης ηλικίας και πήρα από εκείνους πολλά στοιχεία. Ο καθένας από αυτούς είχε και κάτι διαφορετικό να μου προσφέρει από τις γνώσεις και την εμπειρία του πάνω στα Πασχαλινά τραγούδια. Έτσι, συνέλεξα όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούσα και μαζί με την μελέτη βιβλίων για τα Πασχαλιόγιορτα, τη βιντεοσκόπηση του συγκεκριμένου εθίμου και τη συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού έφτασα στην ολοκλήρωση του έργου μου.

Η **μεθοδολογία** που ακολουθήθηκε για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η εξής:

- Η συμμετοχική παρατήρηση του χορού, η επιτόπια έρευνα των εθίμων, οι συνεντεύξεις των κατοίκων του χωριού για την εθιμοτυπική τους ζωή στον κύκλο του χρόνου και της ζωής. Επίσης, η προσωπική συμμετοχή στα κοινωνικά και χορευτικά δρώμενα, καθώς και η καταγραφή των χορών.
- Ηχογράφηση-βιντεοσκόπηση.
- Μελέτη ήδη υπάρχουσας βιβλιογραφίας.

Συνολικά καταγράφηκαν 11 τραγούδια στο Καστράκι. Οι στίχοι των τραγουδιών σε σχέση με παλιότερες καταγραφές δεν αλλοιώθηκαν. Η διαφορά σε σχέση με το παρελθόν είναι ότι το έθιμο των Πασχαλιόγιορτων στις μέρες μας διαρκεί περίπου μισή ώρα, ενώ διαρκούσε μέχρι και μιάμιση ώρα καθώς παλαιότερα τραγουδιούνταν περισσότερα τραγούδια και

περισσότερες φορές μέσα στο χρόνο. Έπειτα, οι συμμετέχοντες στο έθιμο των Πασχαλιόγιορτων είναι λιγότεροι σε σχέση με το παρελθόν. Η εκμάθηση, δυστυχώς, δεν συνεχίζεται με το βιωματικό τρόπο και αυτό οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην συρρίκνωση και εξαφάνιση του εθίμου.

Τέλος θα ήθελα να προσθέσω ότι η εργασία με βοήθησε να ανακαλύψω στοιχεία για το αντικείμενο της μελέτης μου που δεν γνώριζα πριν και να μάθω και άλλα επιπλέον στοιχεία που αφορούν τα ήθη, έθιμα και την ιστορία του τόπου μου με τον οποίο είμαι συναισθηματικά δεμένη και να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου και τους συγχωριανούς μου για την πολύτιμη βοήθειά τους.

Φωτο 1: Πανοραμική άποψη του χωριού Καστράκι.
Αρχείο Αθ. Δ. Τσαγκρασούλη

1.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Στα βορειοδυτικά της Δυτικής Θεσσαλίας του Νομού Τρικάλων και ανάμεσα από δύο βουνά, τον Κόζιακα Νοτιοδυτικά και τα Καμβούνια Βορειοανατολικά υψώνονται οι επιβλητικοί και πελώριοι βράχοι με καταπληκτικό ύψος που αρχίζει από τα πενήντα, εκατό, περνάει τα διακόσια, τριακόσια και φτάνει τα πεντακόσια μέτρα περίπου. Κάτω από τους πρόποδες των μετεώρων βρίσκεται η Καλαμπάκα, η οποία κατά τη βυζαντινή εποχή έφερε το όνομα Σταγούς. Πίσω από την Καλαμπάκα και προς το βόρειο μέρος βρίσκεται το Καστράκι.

1.2. ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Το όνομα του χωριού προήλθε από τη φυσική του θέση, γιατί αποτελεί πραγματικό φρούριο, κάστρο (castrum) που σημαίνει οχυρά θέση, αφού μόνο προς τα δυτικά υπήρχε άνοιγμα- πέρασμα, ενώ από τις άλλες πλευρές είναι περιτριγυρισμένο από βράχους. Έπειτα, υπάρχει η εκδοχή ότι το όνομα προήλθε από ένα παμπάλαιο κάστρο που υπήρχε για την ασφάλεια του Αιγινίου. Τα τείχη του άρχιζαν από το Πυξάρι(ένας από τους μεγάλους ογκόλιθους του συγκροτήματος των βράχων που περικλείουν το Καστράκι) , περνούσαν κάτω από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου και κατέληγαν στην πέτρα Χάλασμα (βρίσκεται δίπλα από την Αβρακή) περικλείοντας έτσι μέσα του τη βρύση Αβρακή (βρυσούλα στην κορυφή του χωριού).

1.3. ΠΑΛΑΙΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ – ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΜΟΡΦΗ

Το Καστράκι με τη σημερινή του μορφή δημιουργήθηκε ύστερα από τη συνένωση τεσσάρων οικισμών που βρίσκονταν στην ευρύτερη περιοχή του. Αυτοί οι οικισμοί ήταν: Καστράκι, Ρουξιόρι, Ρίκλαβο, Τρισκιανός. Οι κάτοικοι συγκεντρώθηκαν στο σημερινό Καστράκι από το Ρουξιόρι, που παλιότερα αποτελούσε οικισμό για τους Καστρακινούς και το οποίο σήμερα βρίσκεται σαν τοποθεσία σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων περίπου προς τα βόρεια του σημερινού οικισμού του Καστρακίου. Ο δεύτερος παλιός οικισμός των Καστρακινών ήταν ο Τρισκιανός. Η απόσταση του από το Καστράκι είναι 10 χιλιόμετρα περίπου στα βορειοδυτικά του. Εκεί βρίσκεται και το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής. Ο τρίτος οικισμός, ο οποίος κατοικήθηκε από τους Καστρακινούς είναι το Ρίκλαβο που βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα μακρύτερα από τον Τρισκιανό και προς την ίδια κατεύθυνση.

1.4. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

Σταυρός: Περιοχή που ενώνει ή χωρίζει το Καστράκι από την Καλαμπάκα. Είναι το ψηλότερο σημείο του αυτοκινητόδρομου που συνδέει τους δύο οικισμούς και τα τυπικά όριά τους (των οικισμών).

Αμπάρια: Στη δεξιά πλευρά του δρόμου για τον παλιό οικισμό του Καστρακίου, βρίσκεται ο πρώτος βράχος, τα "Αμπάρια". Είναι πολύ ψηλός και έχει μεγάλες και πολύ βαθιές σπηλιές. Λόγω της χρήσης των σπηλιών ως αποθήκες ζωοτροφών ή φύλαξης ζώων πήρε και την ονομασία του, αφού

παλιά στα σπίτια υπήρχαν μεγάλα ξύλινα δοχεία, όπου αποθήκευαν τη γεωργική παραγωγή που τα ονόμαζαν “Αμπάρια”.

Παναϊά: Στους πρόποδες των βράχων και κοντά στον Μπάτοβα είναι κτισμένο το εκκλησάκι της Παναγιάς.

Μπάτοβας: Πιθανότατα ο βράχος πήρε την ονομασία του από το Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου του Μπάτοβα. Ο βράχος βρίσκεται αμέσως μετά τ’ “Αμπάρια” και μεταξύ Καλαμπάκας και Καστρακίου.

Άγιος Αντώνιος: Βρίσκεται ακριβώς πάνω από την κώχη Παναϊά. Εκεί είναι κτισμένο το μοναστήρι του Αγίου Αντωνίου σε μία φυσική σπηλιά του βράχου “Πυξάρι”.

Άγιος Γρηγόριος: Στον ίδιο βράχο και σε μικρή απόσταση από τον Άγιο Αντώνιο βρίσκεται και ο Άγιος Γρηγόριος.

Μάρμαρο ή Πλάκα: Περπατώντας κατά μήκος του βράχου “Πυξάρι” συναντούμε μπροστά μας το Μάρμαρο ή Πλάκα. Είναι ένας βράχος που όλοι περπατούν πάνω του και που τον κόβει σε σχήμα στεφανιού ο δρόμος που οδηγεί στον παλιό οικισμό του χωριού.

Καφαλός: Αφήνουμε το Μάρμαρο πίσω μας και παίρνουμε το δρόμο που γινόταν παλιά η βόλτα των νέων του χωριού. Στη νοτιοανατολική πλευρά του παλιού χωριού.

Πυξάρι: Στα νοτιοανατολικά του χωριού προβάλλει το “Πυξάρι”. Είναι ένας από τους μεγαλύτερους ογκόλιθους του συγκροτήματος των βράχων που περικλείουν το Καστράκι.

Αβρακή: Μία βρυσούλα στην κορυφή του χωριού που έτρεχε το δροσερό νερό της ακατάπαυστα τα χρόνια εκείνα για να ξεδιψάσει τους κατοίκους του χωριού(τον πάνω μαχαλά) και να ποτίζει τον πανύψηλο πλάτανο που στέκει και σήμερα αδιάψευστος μάρτυρας.

Χάλασμα: Ακριβώς δίπλα από την “Αβρακή” υψώνεται το “Χάλασμα”. Ένας βράχος χαμηλός και από τη μία του πλευρά πολύ βατός. Εντούτοις, όμως, από το χωριό φαντάζει επιβλητικός. Επιχειρούσαν τα παιδιά τότε ν’ ανέβουν από την πλευρά που είναι δύσκολο το ανέβασμα. Η δυσκολία γινόταν μεγαλύτερη γιατί η συνοχή των υλικών του βράχου δεν είναι μεγάλη, με αποτέλεσμα οι μικρές πέτρες που χρησίμευαν για το πιάσιμο ή πάτημα στο ανέβασμα να ξεκολλούν και να πέφτουν. Τριβόταν δηλαδή ο βράχος. Ήταν, με άλλα λόγια, χαρακτηριστικός τύπος χωματόπετρας.

Αγιονέρι: Στη βάση της Αϊάς και από την πλευρά προς το “Πυξάρι” , τη δυτική δηλαδή, υπάρχει μια μικρή σπηλιά, κοντά στην τοποθεσία “Μπαούλα”. Τρέχει σχεδόν πάντα στάλα-στάλα καθαρό νερό, που ξεδιψούσαν παλιότερα τα περιστέρια, που πλημμύριζαν την περιοχή, και τα άλλα μικρά πουλιά. Πήγαιναν και τα παιδιά και στέκονταν ακριβώς από κάτω για να πέσει πάνω στο κεφάλι τους μια σταλιά “αγιασμένο” νερό. Αυτό το

νερό που έβγαινε τρυπώντας το βράχο δεν μπορούσε να είναι απλό νερό από τους Καστρακινούς, ήταν το "Άγιονέρι".

Ρόκα: Αυτή η καταπράσινη στενή λωρίδα κάθεται στην κεφαλή του χωριού σαν να το στεφανώνει. Τοποθεσία απείρου κάλλους ανάμεσα στους βράχους με χαρακτηριστική δροσιά το καλοκαίρι. Αρχίζει από το Νεκροταφείο και φτάνει μέχρι το "Αδράχι". Και από το "Πυξάρι" μέχρι τη "Σουρλωτή".

Αδράχι: Στην κορυφή της "Ρόκας" και ανάμεσα από τους άλλους βράχους προβάλλει το "Αδράχι". Ο χαρακτηριστικότερος βράχος του Καστρακίου, αν και συγκριτικά με τους γίγαντες γείτονές του φαντάζει νάνος. Το όνομα το πήρε από το σχήμα. Είναι λεπτός κάτω, φαρδαίνει στη μέση και πάλι λεπταίνει προς την κορυφή του. Έχει σχήμα "Ατράκτου". Και επειδή περισσότερο γνωστό στους Καστρακινούς ήταν το αδράχι και όχι η άτρακτος πήρε το όνομα από το οικιακό αυτό εργαλείο.

Αϊά: Γοητευμένος ο περιπατητής από την εναλλαγή των αποχρώσεων του πράσινου και το παρατεταμένο σφύριγμα του "Πυροχτήτη" στη Ρόκα, φτάνει στην κορυφή της. Περνάει δίπλα από το "Αδράχι", που σαν ακοίμητος φρουρός του μεγαλείου της φύσης προβάλλει ακριβώς από πάνω, είναι ο ψηλότερος βράχος του πέτρινου αυτού συγκροτήματος και ένας από τους ογκοδέστερους της ίδιας περιοχής.

Άλτσος: Βράχος που βρίσκεται κάπως ξέμακρα από το Καστράκι. Πλησιέστερα είναι προς την Καλαμπάκα. Κυλινδρικός θα έλεγα με βάσεις ίσες και αρκετών στρεμμάτων η καθεμία. Δεν είχε κατορθώσει ν' ανέβει κανείς πάνω του. Αν και, όπως λέγεται, είχαν πολλοί Καστρακινοί επιχειρήσει. Το γεγονός αυτό δημιούργησε και θρύλο με τα δύο σεντούκια (μπαούλα) που υπήρχαν πάνω στο βράχο. Το ένα με τα φίδια και το άλλο με τα φλουριά. Δηλαδή και αν κάποιος, σύμφωνα με την παράδοση, ανέβαινε πάλι θα βρισκόταν μπροστά στο δίλημμα και επομένως δε θα πείραζε τίποτα.

Σουρλωτή: Στην ανατολική πλευρά του Καστρακίου δεσπόζει ο πανύψηλος βράχος που είναι γνωστός με το όνομα "Σουρλωτή". Επιβλητικός λόγω του ύψους του χωρίς κάτι άλλο ιδιαίτερο. Είναι αρκετά πλατύτερος στη βάση του και όσο πλησιάζει προς την κορυφή η περίμετρος περιορίζεται. Έχει με άλλα λόγια ένα κάποιο σχήμα κώνου. Εκείνο που θα μπορούσε να προσελκύσει την προσοχή του παρατηρητή είναι ότι ο βράχος από τη βάση του ως την κορυφή δεν έχει την ίδια όψη. Σ' άλλα μέρη η επιφάνεια του βράχου είναι σχεδόν λεία, σ' άλλα προεξέχουν μικρές πέτρες και σ' άλλα προεξέχουν πολύ μεγαλύτερες. Αποτελείται από διάφορα στρώματα.

Χούνη του Παπακώστα: Κατηφορίζοντας ελαφρά προς το βορινό μέρος του χωριού συναντούμε την "προσφορά". Έναν μικρό ολοστρόγγυλο βράχο σε σχήμα πρόσφορου, προσφοράς. Λίγο πιο κάτω αριστερά οι "Γούρνες" το κοιμητήριο των ζώων της παλιάς εποχής και δεξιά προβάλλει η Χούνη του Παπακώστα. Μια μικρή, κατηφορική, πέτρινη χαράδρα στην οποία ανάλογα με την κλίση της πέτρινης κοίτης σχηματίζονται, όταν βρέχει, μικροί ή μεγαλύτεροι καταρράκτες. Εκεί, δεν υπάρχει καθόλου χώμα. Το νερό κυλάει στο βράχο, τον οποίο με την υπομονή και τη δύναμή του τον έχει δαμάσει. Πολύ παλιά, τότε που έπεφταν και πολλά χρόνια, και επειδή το μέρος αυτό

δεν το έβλεπε σχεδόν καθόλου ο ήλιος στοιβάζονταν εκεί χιόνια και κρύσταλλα. Και μέχρι Μάιο- Ιούνιο έβρισκε κανείς χιόνια.

Καυκάκια-Παλιοκρανιές: Σειρά από μικρότερα βράχια που βρίσκονται στο βόρειο μέρος του χωριού και κάτω ξέμακρα απ' αυτό. Ανάμεσα απ' τα βράχια αυτά υπάρχουν περάσματα, όχι και τόσο ευκολοπερπάτητα, που φέρνουν πίσω από τους βράχους, στις Παλιοκρανιές. Αυτή ήταν η τοποθεσία όπου τα παιδιά του χωριού κατά τους πρώτους καλοκαιρινούς μήνες "φύλαγε" στο σπίτι δυο τρία αρνιά για το κρέας των Χριστουγέννων.

Μεσοχώρι: Η πλατεία του παλιού χωριού. Μικρή σε έκταση μα τόσο γραφική που χωρούσε όλο το χωριό κατά τις γιορταστικές εκδηλώσεις της εποχής. Εκεί γινόταν ο χορός, κατά τις μεγάλες γιορτές, των κατοίκων του χωριού. Εκεί βρισκόταν το "εμπορικό κέντρο" με τα κάθε είδους μικρομάγαζα και τα παραδοσιακά καφενεδάκια.

Ντούπιανη: Ένας ακόμη βράχος, στα βορειοδυτικά του χωριού, από το ατελείωτο πέτρινο συγκρότημα των Μετεώρων. Χαμηλός και ταπεινός. Η ιστορία του όμως, που είναι από τις σημαντικότερες της μοναστικής Πολιτείας, είναι δυσανάλογη με το ύψος του. Με το όνομα αυτό είναι γνωστή και η περί το βράχο περιοχή.

Παντοκράτορας: Στον ίδιο βράχο της Ντούπιανης, αλλά στο αντίθετο σημείο από ' κείνο που ήταν η Σκήτη, στο βόρειο δηλαδή μέρος, βρισκόταν ερείπια ενός μέρους του Πύργου.

Δρακοσπηλιά: Και φτάνει κανείς στη νότια πλευρά του βράχου που πάνω του είναι κτισμένο το μοναστήρι του Βαρλαάμ. Ο βράχος αυτός ονομαζόταν παλιά ο βράχος της "Δρακοσπηλιάς". Ακριβώς στη βάση του βράχου, στη νότια πλευρά του υπάρχει μία μεγάλη σπηλιά που σαν σήραγγα τρυπάει λοξά το βράχο. Δε μοιάζει με το πλήθος των άλλων σπηλιών.

Αστριά: Πιο ανατολικά είναι η κορυφή, περίπου, του ρέματος που διασχίζει το χωριό. Και για να ακριβολογούμε ένα από τα ρέματα που το διασχίζουν. Το κεντρικό αυτό ρέμα στο σημείο που μπαίνει στο χωριό ονομάζεται "Αστριά" ,το ίδιο και η περιοχή.

Ντραίνα: Αφήνουμε πίσω μας και δεξιά όλο το συγκρότημα των βράχων και παίρνουμε το δρόμο για το "Ρουξιόρι". Συναντούμε στο δρόμο μας προς τ' αριστερά την τοποθεσία "Αγριόγατος" και ψηλότερα δεξιά το "Ξεγρένι" ή "Ξεγραίνι". Μία ελαφριά κοιλότητα του βράχου, χαμηλά, που προφυλάσσει λίγο από τη βροχή.

Εκεί που κραίν' η πέτρα: Κοντά στους βράχους προς τη δυτική τους πλευρά περνάει ο δρόμος που παλιά έσφιζε από ζωή. Περνούσαν καθημερινά δεκάδες Καστρακινοί με τα ζώα τους που "κουβαλούσαν" ξύλα από τις γύρω περιοχές. Εκτός αυτού ήταν και ο δρόμος που επικοινωνούσαν οι Βλαχαβιώτες με το Καστράκι και την Καλαμπάκα.

Ρουξιόρι: Ο πρώτος σταθμός μετά το ξεκίνημα από τη “Ντραίνα” είναι τα ερείπια του παλιού οικισμού Ρουξιόρι. Σήμερα για να δείξουν οι Καστρακινοί την ολοκληρωτική καταστροφή, ότι δεν έμεινε τίποτα από ένα σπίτι, μία περιοχή, έναν οικισμό, λένε: Έγινε “Ρουξιόρι”. Είναι τα ερείπια, λοιπόν, από τον οικισμό αυτό καθώς και τα ερείπια του ναού του οικισμού, του Αγίου Αθανασίου.

Στ’χειό(Στοιχειό): Δεκάδες μέτρα πιο μακριά σε ένα από τους χαμηλούς βράχους που υπάρχουν εκεί, είναι και σήμερα μια σπηλιά. Εκεί κατά τους Καστρακινούς κατοικούσαν το “Στ’χειό”. Με το όνομα αυτό είναι γνωστή η τοποθεσία και σήμερα.

Υπαπαντή: Η “Υπαπαντή” βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του συγκροτήματος των Μετεωρίτικων βράχων. Είναι ο τελευταίος προς εκείνη τη σειρά βράχος.

Άγιος Δημήτριος: Στον ίδιο βράχο που είναι κτισμένο το Μοναστήρι της “Υπαπαντής” προς το ανατολικό μέρος αυτού, βρισκόταν και η Μονή του “Αγίου Δημητρίου”.

1.5. ΤΟΠΩΝΥΜΙΟ “ ΣΗΜΑΙΝΕΙ Ο ΘΕΟΣ ”

Ένα μικρό άπλωμα κάτω ακριβώς από τον Άγιο Νικόλαο και το κοιμητήρι. Εκεί γινόταν ο πρώτος σταθμός των χωριανών στις μεγάλες γιορτές μετά τη Θεία Λειτουργία και εκεί σηνόταν ο πρώτος χορός με τα παραδοσιακά τραγούδια. Στις 4 το απόγευμα, εσήμανε η καμπάνα και ο κόσμος προσέρχονταν στην εκκλησία κι έπειτα με την απόλυση της εκκλησίας κατέβαιναν στη θέση “Σημαίν’ ο Θεός” , όπου γινότανε μεγάλος χορός. Ντυμένοι όλοι με τα γιορτινά τους πιάνονταν στο χορό και έλεγαν πρώτα και πάντοτε σ’αυτή τη θέση “ Σημαίν’ ο Θεός, σημαίν’ η γη Γιαννεέεε, σημαίνουν τα ουράνια νάεεε ”

Θέση “ Σημαίνει ο Θεός” ,1928

Θέση “ Σημαίνει ο Θεός ” ,1956

Φωτο 2 και 3: Αρχείο Φανής Τσάρα

2.1. ΠΑΣΧΑΛΙΟΓΙΟΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑΚΙΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Τα Πασχαλιόγιορτα είναι τραγούδια , τα οποία παλιότερα και στις μέρες μας τραγουδιούνται και χορεύονται τις τρεις ημέρες του Πάσχα, την ημέρα του Αγίου Γεωργίου, της Ζωοδόχου Πηγής και του Αγίου Θωμά μετά την απόλυση της εκκλησίας και τη διεξαγωγή κάποιων εθίμων. Τα τραγούδια αυτά εξυμνούν τη χαρά ή τη λύπη, το γάμο, τον έρωτα και πολλές άλλες καταστάσεις της ανθρώπινης ζωής.

Σύμφωνα με μαρτυρία της κυρίας Αρχόντω Κολιού, ετών 88, όταν εκείνη ήταν ακόμη παιδί, όπως χαρακτηριστικά είπε “ τα τραγούδια αυτά μάνα μ’ μαζεύονταν ο κόσμος κι τα τραγουδούσι συνέχεια τσ’ Κυριακές, τσ’ γιορτές παλιά στις πλατείες κι στα καφενεία.....δεν είχαμι άλλες διασκεδάσεις εμείς τότε μάνα μ’....τα τραγουδούσαμε,τα χορεύαμε κι παιδιά κι μεγάλοι μαζί και περνούσαμε ωραία.”

Συνεπώς, κατανοούμε ότι οι άνθρωποι βρίσκονταν σε μία συνεχή επαφή με τα Πασχαλιόγιορτα, τα οποία πλέον σήμερα τα συναντούμε μόνο κατά τις ημέρες του Πάσχα. Το συμπέρασμα που ανάγουμε είναι ότι οι άνθρωποι του χωριού στις δεκαετίες 1920-30, αλλά προφανώς και παλιότερα εφόσον τότε ήδη προϋπήρχαν στίχοι τραγουδιών σύμφωνα πάντα με την παραπάνω μαρτυρία είχαν ως ενδιαφέρον και διασκέδαση τη δημιουργία στίχων. Όταν συγκεντρώνονταν παρέες-παρέες δημιουργούσαν στίχους κι αυτό μαρτυρούν τα άπειρα δημοτικά τραγούδια που διασώζονται μέχρι και σήμερα στην ελληνική παράδοση και στο ίδιο το χωριό για το οποίο γίνεται λόγος, «το Καστράκι».

Φώτο 4: Αρχείο Αρχόντως Κολιού

2.2. Οι ημέρες των Πασχαλιόγειοτων

Οι ημέρες όπου τα πασχαλιόγειοτα είχαν την τιμητική τους στο Καστράκι Καλαμπάκας ήταν:

- 1. Τρεις ημέρες του Πάσχα**
- 2. Εορτασμός της Παναγίας**
- 3. Εορτασμός του Αγίου Γεωργίου**
- 4. Εορτασμός του Αγίου Πνεύματος**
- 5. Εορτασμός του Αγίου Θωμά**

Πασχαλινός χορός στην πλατεία του Αγίου Αθανασίου
Φώτο 5: Αρχείο Φανής Τσάρα

2.2.1 ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Την ημέρα του Πάσχα σήμαινε η καμπάνα και ο κόσμος προσέρχονταν στην εκκλησία και μετά την απόλυσή της κατέβαιναν γελαστοί και χαρούμενοι στη θέση <<Σημαίν' ο θεός>>, όπου γινότανε μεγάλος χορός. Άντρες, νέοι και γέροι γινόταν οι έξαρχοι του χορού με συνέχεια από γυναίκες και κορίτσια. Σχημάτιζαν διπλό και τριπλό κύκλο και πάντα πρώτο έλεγαν το τραγούδι «Σημαίν' ο θεός Γιανεεέ, σημαίν' η γη σημαίνουν τα ουράνια ναεεεέ». Ο χορός είχε διάρκεια περίπου μισή ώρα. Το ίδιο με την ημέρα του Πάσχα γινόταν και τη δεύτερη και την τρίτη ημέρα του Πάσχα μετά το τέλος της λειτουργίας.

Το απόγευμα της *δεύτερης μέρας του Πάσχα* μαζεμένο όλο το χωριό στην έξοδο προς τα Μοναστήρια, κοντά στον Άγιο Γεώργιο, περίμενε τα Άγια Λείψανα (Αϊ- Λείψωνα). Παιδιά που είχαν σταλεί επίτηδες από το Καστράκι με τη συνοδεία κάποιου από την εκκλησιαστική επιτροπή, έφερναν στο χωριό από τα γειτονικά Μοναστήρια βαρύτιμες εικόνες και οστά Αγίων μέσα σε ασημένιες θήκες. Όπως: την εικόνα της Παναγίας της Καναλιώτισσας (Καναλιώτισσα) από το Μ.Μετέωρο, την εικόνα της Αγίας Βαρβάρας από το Ρουσάνι, τη σεπτή κάρτα του Αγίου Χαραλάμπους από τον Άγιο Στέφανο και οστά του Αγίου Τρύφωνα από την Αγία Τριάδα.

Ύστερα γινόταν μια πομπή, μπροστά τα παιδιά που κρατούσαν τα Άγια Λείψανα, ακολουθούσε ο ιερέας κρατώντας την πασχαλιάτικη λαμπάδα και στο άλλο χέρι το θυμιατό και ύστερα όλο το χωριό. Αυτή η πομπή έφτανε στην πλατεία του χωριού όπου γινόταν ο αγιασμός. Ύστερα περνούσαν οι κάτοικοι και προσκυνούσαν τα Άγια Λείψανα. Μετά το πέρας και αυτής της τελετουργίας, μετέφεραν τα Άγια Λείψανα και τις εικόνες σε κάποιο σπίτι που από νωρίτερα είχε οριστεί. Κάθε μέρα, κάθε βράδυ καλύτερα, γινόταν αλλαγή σπιτιού. Αυτό γινόταν για να "φιλοξενήσουν" τα σπίτια τα Άγια Λείψανα και να πάρουν την ευλογία τους. Και για να ικανοποιηθούν τέτοιου είδους αιτήσεις δεν τα πήγαιναν στο ίδιο σπίτι αλλά τα μοίραζαν σε περισσότερα. Και στο τέλος αυτού του εθίμου σηνόταν ο χορός.

Την άλλη μέρα το πρωί, την *Τρίτη μέρα του Πάσχα* δηλαδή, μετά τη Θεία Λειτουργία, γινόταν η περιφορά όλων των εικόνων από όλες τις εκκλησίες του χωριού και των Αγίων Λειψάνων που είχαν μεταφερθεί από τα Μοναστήρια. Άνδρες και γυναίκες και προπαντός νέοι κρατώντας τις φορητές εικόνες από τις εκκλησίες, τη Σταύρωση, τη Σημαία σχημάτιζαν μία μεγάλη σε μήκος πομπή. Μπροστά η Σταύρωση με τη Σημαία, πίσω όλοι όσοι κρατούσαν εικόνες έχοντας στη μέση τον ιερέα και τους ψάλτες και παραπίσω όλοι οι άλλοι κάτοικοι ξεκινούσαν για την περιφορά.

Το δρομολόγιο που ακολουθούσε η πομπή ήταν: Πλατεία Αγίου Αθανασίου όπου ήταν ο τόπος συγκέντρωσης, Αϊ-Γιώργης, Πλάκες, Βόρεια του Παντοκράτορα, Απιταλίκης, Λιάκου Ράχη, Καρέλη Ράχη, Μπίτου τη Πλάκα, Μπασιούρη Ράχη που καθώς κατέβαινε όλη η πομπή ακολουθώντας την κορυφογραμμή για αρκετή ώρα φάνταζε από μακριά σαν τις βυζαντινές λιτανείες, Βαμπακιές, Παζαρλίκια, Ντάπιες, Σταυρός Μάρμαρο, Μεσοχώρι. Το έθιμο αυτό πραγματοποιείται και στις μέρες μας με τη διαφορά ότι το δρομολόγιο έχει τροποποιηθεί σε ορισμένα μέρη. Αφήνουν έξω τις Βαμπακιές, τις Ντάπιες και το Σταυρό και κατευθύνεται η πομπή από συντομότερο δρόμο στην Πλατεία του Αϊ-Θανάση.

Καθ' οδόν όσοι κρατούσαν τις εικόνες, αλλά και όλοι όσοι ακολουθούσαν που και που έψελναν το "Χριστός Ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασι ζωήν χαρισάμενος". Συχνότερα ακουγόταν από τα ίδια στόματα το "Κύριε ελέησον".

Στα ψηλότερα σημεία της διαδρομής γινόταν δέηση. Όλοι σταματούσαν και ο ιερέας κρατώντας στο χέρι μια εικόνα ή τη θήκη με τα οστά των Αγίων δεόταν υπέρ της υγείας των κατοίκων της περιοχής και όλου του κόσμου, υπέρ ευκαρπίας της γης, υπέρ νοσοούντων, υπέρ σωτηρίας των ψυχών των χριστιανών. Όταν όλη η πομπή έφτανε στην πλατεία, γινόταν πάλι μια δέηση και ύστερα οι ομάδες έφευγαν για να μεταφέρουν τις εικόνες στις εκκλησίες από τις οποίες είχαν πάρει. Τα Άγια Λείψανα τα άφηναν στο Ναό.

Από την άλλη μέρα ο ιερέας και τα παιδιά κρατώντας μόνο τα Αι-λείψανα γύριζαν σ' όλα τα σπίτια του χωριού για τον αγιασμό αυτών.

2.2.2 Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τα Πασχαλιόγιορτα τραγουδιούνται και χορεύονται και την ημέρα της Ζωοδόχου Πηγής στο Καστράκι, με τη διαφορά όμως ότι πρωταγωνιστές του χορού εκείνη την ημέρα ήταν οι κάτοικοι της Καλαμπάκας. Ο χορός λάμβανε χώρα στο εκκλησάκι της Ζωοδόχου Πηγής, που βρίσκεται «στη σκία των βράχων» των Μετεώρων πολύ πριν χτιστούν τα μοναστήρια. Είναι η μονή της Θεοτόκου της Δούπιανης, έδρα της ομώνυμης Σκήτης την οποία αποτέλεσαν οι πρώτοι ερημίτες, που είχαν χρόνια πολλά πριν φωλιάσει στις σπηλιές των γιγαντόβραχων. Από κει κατέβαιναν στο εκκλησάκι που είχαν χτίσει στο «Κυριακό» κι εκεί παρακολουθούσαν όλοι μαζί τη θεία λειτουργία.

Το αφιερωμένο στην Παναγία μικρό εκκλησάκι χωρεί λίγους μόνο απ' τους πολλούς Καλαμπακιώτες που πηγαίνουν στη γιορτή του την Παρασκευή Της Διακαινησίμου. Οι περισσότεροι παρακολουθούν τη λειτουργία βρισκόμενοι στον έξω και γύρω χώρο, σ'ένα ίσιωμα και μια πλαγιά. Μετά το «Χριστός Ανέστη» και το αντίδωρο στηνόταν ο χορός στην καταπράσινη πλαγιά.

Στις μέρες μας, ο χορός στήνεται στην πλατεία του χωριού και εάν επιθυμούν παίρνουν μέρος στο χορό και Καστρακινοί σε αντίθεση με παλιότερα που χόρευαν μόνο Καλαμπακιώτες.

2.2.3 Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τα Πασχαλιόγιορτα τραγουδιούνται και χορεύονται ακόμη την ημέρα του Αγίου Γεωργίου με την απόλυση της εκκλησίας στην σημερινή πλατεία του χωριού. Στη δυτική πλευρά του βράχου με το όνομα Άγιο Πνεύμα και μέσα σ'ένα καταπράσινο τοπίο, βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, το οποίο λειτουργεί μία μόνο φορά το χρόνο, ανήμερα της γιορτής του Αγίου.

Παλιά υπήρχε ένα ομώνυμο εκκλησάκι στην ίδια θέση αλλά σε μια σπηλιά πάνω στο βράχο, το οποίο όμως δε σώζεται πια. Έτσι, μια και τόσο η αποκατάσταση όσο και η ανάβαση στο παλιό ήταν δύσκολη, οι Καστρακινοί έχτισαν το νέο εκκλησάκι χαμηλά στους πρόποδες του βράχου. Όμως, αν και η λειτουργία γίνεται στο καινούριο εκκλησάκι, αρκετοί είναι αυτοί που

αναρριχώνται στο βράχο, στη θέση του παλιού, όπου και αφήνουν μαντίλια ως τάματα.

Για να γίνει αυτό χρειάζεται μια ολόκληρη, τελετουργική, σχεδόν, διαδικασία, καθώς δεν είναι εύκολο στον καθένα ν' ανεβεί, γιατί σκαλιά δεν υπάρχουν και ο βράχος είναι απότομος. Προηγείται το «ρίξιμο των σκοινιών» από επιδέξιους και ικανούς στον τομέα αυτό Καστρακινούς, ως επί το πλείστον, αν και τα τελευταία χρόνια δεν σπανίζουν και οι «ξένοι» που συμμετέχουν στη διαδικασία. Τα σκοινιά προσδένονται στον «Πάλο», ένα σιδερένιο πάσσαλο που είναι στερεωμένος στον βράχο, και στη συνέχεια αρχίζει το ανέβασμα πιστών και η μεταφορά των «ταμάτων».

Η παράδοση σχετικά με το έθιμο αυτό, που απαντά σε διάφορες παρεμφερείς παραλλαγές, αναφέρει τα εξής: Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, ένας Μωαμεθανός έκοβε ξύλα ακριβώς κάτω από το εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη, όπου υπήρχε πυκνό δάσος. Κάποια στιγμή όμως του ξέφυγε το τσεκούρι και κόπηκε πολύ άσχημα. Παρακάλεσε τότε (αν και αλλόθρησκος) στον Άγιο να τον βοηθήσει με την υπόσχεση να του προσφέρει το κεφαλομάντιλο που φορούσε, όπερ και εγένετο.

Κατά μία άλλη εκδοχή, το τάξιμο το έκανε η γυναίκα του ξυλοκόπου, με το ίδιο αποτέλεσμα.

Άλλοι πάλι ντόπιοι, θέλουν την παράδοση ως εξής: Την ίδια εκείνη περίοδο της Τουρκοκρατίας, ένας ντόπιος ξυλοκόπος έκοβε ξύλα με τον μικρό του γιο και ένα απ' αυτά έπεσε και χτύπησε το παιδί στο κεφάλι. Εκείνη τη στιγμή έτυχε να περνάει από 'κει μια Τουρκάλα, η οποία βλέποντας το πληγωμένο παιδί, έβγαλε τον φερετζέ της και έδεσε μ' αυτόν το κεφάλι του παιδιού, ενώ ο πατέρας προσευχόταν στον Άγιο για τη σωτηρία του. Όταν τελικά το παιδί έγινε καλά, άφησαν το μαντίλι που το έσωσε με την βοήθεια του Αγίου, σαν αφιέρωμα στην εκκλησία, και από τότε κρατάει το έθιμο.

Φωτο 6: Χορός γυναικών στον Αϊ-Θανάση κατά τον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου, Αρχείο Φανής Τσάρα

Φωτο 7: Χορός ανδρών στον Αϊ-Θανάση κατά τον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου, Αρχείο Φανής Τσάρα

2.2.4 Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι το έθιμο των Πασχαλιόγειορτων τηρούνταν και την ημέρα του Αγίου Πνεύματος. Εκείνη την ημέρα δεν είναι λίγοι εκείνοι που κατευθύνονται στο βράχο του << Αγίου Πνεύματος>> , ο οποίος ορθώνεται να φτάσει στα ουράνια έχοντας στα πέτρινα πόδια του το Καστράκι.

Στην καταπράσινη απλωσιά της κορυφής αυτού του βράχου κάποιος ερημίτης σκάλισε τη γρανιτένια κι ολορθοτενή του όψη δουλεύοντας πολλά χρόνια με το σφυρί και το καλέμι του- τα μόνα σύνεργά του. Και πελεκώντας τα σπλάχνα του βράχου, έφτιαξε μια ολόκληρη εκκλησιά που χωρεί πολλούς.

Πλάι στο ιερό που το χωρίζουν δυο ομορφολαξεμένοι βράχινοι στύλοι είναι ο τάφος του, που μόνος του πάλι άνοιξε σκαλίζοντας το βράχο με τα ισχνά χέρια του τα χιλιοροζιασμένα.

Έξω απ' την εκκλησιά στο μάγουλο του βράχου μια μεγάλη βαθιά δεξαμενή γεμάτη βρόχινο κρυστάλλινο νερό ξεδιψάει τώρα όσους ανέβηκαν στο Άγιο-Πνεύμα να γιορτάσουν τη γιορτή του.

Μία φορά το χρόνο, τη μέρα της γιορτής που λειτουργείται το εκκλησάκι αυτό και γεμίζει πιστούς, καθώς τώρα έγινε εύκολη η ανάβασή του. Οι πιο πολλοί είναι Καστρακινοί, που μετά τη λειτουργία στο ισιάδι της απλωσιάς του στήνουν τοπικό χορό τραγουδώντας τοπικά, ιδιότονα τραγούδια, που λένε και τις μέρες του Πάσχα.

Φωτο 8: Το Εκκλησάκι του Αγίου Πνεύματος, Αρχείο Αρχοντίας Κολιού

2.2.5 Την Κυριακή του Θωμά

Το απόγευμα της Κυριακής του Θωμά, πάλι όλο το χωριό συνόδευε τα "Εικονίσματα" στη θέση που τα υποδεχόταν τη Δεύτερη μέρα του Πάσχα. Από εκεί έπαιρναν το δρόμο της επιστροφής για τα Μοναστήρια και οι κάτοικοι για την Πλατεία του χωριού όπου θα στηνόταν ο χορός. Ήταν η τελευταία μέρα των Πασχαλιόγιορτων και θα τραγουδούσαν και θα χόρευαν τα πασχαλιάτικα τραγούδια για μια ακόμη φορά, Την τελευταία για τη χρονιά αυτή. Έλεγαν τα ίδια τραγούδια όπως τις άλλες μέρες με τη διαφορά ότι είχαν κι εκείνο που έλεγαν τη συγκεκριμένη αυτή στιγμή και, που μιλούσε για το τέλος των ημερών της αργίας και από την άλλη μέρα άρχιζε πάλι ο αγώνας για τη ζωή, άρχιζε πάλι η εργασία:

Γιάννη μ' σι κράζουν χάραμη.
Γιάννη μ' σι κράζουν κλέφτη.
Το ποιος μι κράζει χάραμη;
Το ποιος μι κράζει κλέφτη;
Κοράσιο σι κράζει χάραμη.
Κοράσιο σι κράζει κλέφτη.
Λε, αφήνει ο Γιάννης την κλεψιά
Κι πιάνει το ζευγάρι.
Φτιάνει τ' αλέτρι από καρυά
Και το ζυτό πουρνάρι.
Φτιάνει και την αξιάλη

2.3. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΣΧΑΛΙΟΓΙΟΡΤΩΝ

Τα Πασχαλιόγιορτα στο Καστράκι στο σύνολό τους εκφράζουν τον έρωτα, τη λύπη, τη ζωή, το θάνατο, τον πόνο και τα πάθη των ανθρώπων. Έπειτα, μερικά απ' αυτά περιέχουν το θρησκευτικό στοιχείο, και κάποια άλλα το ιστορικό στοιχείο ή και τα δύο μαζί. Επιπλέον, τα Πασχαλιόγιορτα του Καστρακίου αναφέρονται σε ασχολίες των κατοίκων της περιοχής.

Κυρίαρχη θέση στο στίχο των τραγουδιών αυτών έχει το φυσικό στοιχείο, αφού γίνεται αναφορά σε ποτάμια, σε βουνά, στη γη, στον ουρανό. Σε ένα από τα τραγούδια του Πάσχα γίνεται λόγος για ένα από τα μοναστήρια,

Φωτο 9: Αρχείο Αρχόντως Κολιού

τα οποία είναι κτισμένα στους βράχους των Μετεώρων.

Τέλος, στους στίχους των Πασχαλιόγιορτων του Καστρακίου παρατηρούνται συζυγικές απιστίες, δολοφονίες και καθημερινές ασχολίες των κατοίκων της περιοχής.

Φώτο 10: Αρχείο Αρχόντως Κολιού

2.4. ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ-ΔΙΑΤΑΞΗ

Οι χοροί του Πάσχα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες σύμφωνα με την διάταξή τους, τη λαβή των χεριών και την κινησιολογική ανάλυση χεριών και βημάτων:

A) Στα τρία

Λαβή χεριών: Από τις παλάμες με χέρια τεντωμένα προς τα κάτω και ελαφρά τεντωμένους τους αγκώνες. Κατά τη διάρκεια του χορού παρατηρείται συνεχής αιώρηση των χεριών.

Κινησιολογική ανάλυση των βημάτων:

Ο συγκεκριμένος χορός αποτελείται από έξι χορευτικές κινήσεις. Τα πρώτα τρία βήματα γίνονται προς τη φορά του κύκλου και τα άλλα τρία βήματα επιτόπου με το μέτωπο στραμμένο στο κέντρο του κύκλου.

Φωτο 11: Πασχαλινός χορός στην πλατεία του Αγίου Αθανασίου ,Αρχείο Αθ. Δ. Τσαγκρασούλη

Άνδρες:

Στο 1^ο βήμα το δ.π. πατάει δεξιά στη φορά του χορού.

Στο 2^ο βήμα το α.π. πατάει στη φορά του χορού με σταύρωμα πάνω από το δ.π.

Στο 3^ο βήμα το δ.π. πατάει προς τη φορά του χορού.

Στο 4^ο βήμα γίνεται άρση του α.π., το οποίο είναι ελαφρώς λυγισμένο στην περιοχή του γονάτου και βρίσκεται εμπρός από το δ.π.

Στο 5^ο βήμα το α.π. πατάει δίπλα από το δ.π.

Στο 6^ο βήμα γίνεται άρση του δ.π., το οποίο είναι ελαφρώς λυγισμένο στην περιοχή του γονάτου και βρίσκεται εμπρός από το δ.π.

Γυναίκες:

Στο 1^ο βήμα το δ.π. πατάει δεξιά στη φορά του χορού.

Στο δεύτερο βήμα το α.π. πατάει στη φορά του χορού με σταύρωμα πάνω από το δ.π.

Στο 3^ο βήμα το δ.π. πατάει προς τη φορά του χορού.

Στο 4^ο βήμα γίνεται προβολή του α.π. δίπλα από το δ.π. και λίγο εμπρός.

Στο 5^ο βήμα το α.π. πατάει στη διάσταση αριστερά σ' όλο του το πέλμα.

Στο 6^ο βήμα γίνεται προβολή του δ.π. δίπλα από το α.π. και λίγο εμπρός.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΧΟΡΟ ΣΤΑ ΤΡΙΑ

ΑΥΤΑ Τ' ΑΡΓΑ Τ' ΑΡΓΟΥΤΣΙΚΑ

Αυτά τ' αργά τ' αργούτσικα

μωρ' μα την Παναϊά

Τώρα το βράδυ βράδυ

μα το Χριστός Ανέστη.

Που πιάσαμε ένα χάραμη

μωρ' μα την Παναϊά

Που πιάσαμε έναν κλέφτη

μα το Χριστός Ανέστη.

Κανάν δεν έχει ου έρημος

μωρ' μα την Παναϊά

Να τουν παρηγορήσει

μα το Χριστός Ανέστη.

Μον' έχει έναν μπράτιμο

μωρ' μα την Παναϊά.

Πολύ μακριά στα ξένα

μα το Χριστός Ανέστη.

Γραφεί χαρτιά ξεμπροβοδάει

μωρ' μα την Παναϊά

Γράφει χαρτιά και στέλνει

μα το Χριστός Ανέστη.

(Για) έλα έλα μπράτιμι

μωρ' μα την Παναϊά

Να μι παρηγορήσεις

μα το Χριστός Ανέστη.

Όσπου να 'ρθει ου μπράτιμος

μωρ' μα την Παναϊά

Να τουν παρηγορήσει

μα το Χριστός Ανέστη.

Βγηκάν τα φίδια με φτερά

μωρ' μα την Παναϊά

Ουχιές με δυο κεφάλια

μα το Χριστός Ανέστη.

ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΕΖΗΛΕΨΑ

Τίποτα δεν εζή εζήλεψα
γιεμ μες τον απάνω κόσμο γιεμ.

Σαν τ' άλογο τ' αγρή τ' αγρήγορο
γιεμ σαν του γιωργιού ζευγάρι γιεμ.
Σαν τη γυναίκα τη βρε τη καλή
γιεμ να πο τιμάει τον άνδρα γιεμ.

Ρίχνει νερό και νι και νίβεται
γιεμ τον στρώνει και νι κοιμάται γιεμ.

Κι αγάπησε μικρό μικρότερος
γιεμ τρανύτερον γυναίκα γιεμ.
Σαν μ' αγαπάς αντρά αντραδερφέ
γιεμ κι θέλεις να μι πάρεις γιεμ.
Τον αδερφό για σκο για σκότωσε
γιεμ κι μένα για να πάρεις γιεμ.
Το τι αφορμή να τον να τον εβρώ
γιεμ να ρίξω τον σκοτώσω γιεμ.
Κι εσείς αμπέλια αν έ αν έχετε
γιεμ τ' αμπέλια και χωράφια γιεμ.

Σύρτε να τα μοιρά μοιράσετε
γιεμ τ' αμπελοχώραφά σας γιεμ.
Το 'που 'ναι μέση , μέση κι καλό
γιεμ πάρτο και μόναχός σου γιεμ.

Το 'που 'ναι άκρια άκρια κι αχαμνό
γιεμ δώστο τον άδερφό σου γιεμ.
Κι αν δεν ιστρέξει τι βρε τίποτα
γιεμ ρίξτο και σκότωσέ τον γιεμ.

ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΗΣ

Πραματευτής εξέβγαινε βουργάρα, βουργάρα πραμά..
'που μέσα από την πόλη περδίκια μου γραμμένη 'που μέσα από..
Φερνεί μουλάρια σαν πουλιά βουργάρα, βουργάρα φερνεί
και μούλες σαν αηδόνια περδίκια μου γραμμένη και μούλες σαν
Σερνεί κι ένα χρυσό μουλάρ' βουργάρα, βουργάρα σερνεί
να περπατεί καβάλα περδίκια μου γραμμένη να περπατεί
Ολού τουν ίσκιου πάϊνε βουργάρα, βουργάρα ολούν
τον ίσκιο από τα δέντρα περδίκια μου γραμμένη τον ίσκιο από
Να μην τον κάψει ο κOURνιαχτός βουργάρα, βουργάρα να μην
μην τουν ροϊδίσει ο ήλιος περδίκια μου γραμμένη μην τον ροϊδίς'

Μον' τραγουδούσι κι έλεγε βουργάρα, βουργάρα μον τρα
μον' τραγουδάει και λέγει περδίκια μου γραμμένη μον τραγουδάει
Τι 'μόρφος τόπος που 'ναι εδώ βουργάρα, βουργάρα τι 'μορ.....
κλέφτες δεν τον μπερδεύουν περδίκια μου γραμμένη κλέφτες δεν τον
Τον λόγο δεν απόσωσε βουργάρα, βουργάρα τον λο...

και συντηχιά δεν πήρε περδίκια μου γραμμένη και συντηχιά
Βρε για κι οι κλέφτες από μπροστά βουργάρα, βουργάρα από
βρε για κι οι χαραμίδες περδίκια μου γραμμένη βρε για κι οι χα...
Τρεις, πέντε κόβουν τα σκοινιά βουργάρα,βουργάρα τρεις, πε...
τρεις δέκα ξεφορτώνουν περδίκια μου γραμμένη τρεις δέκα ξε
Βρε μην τα ξεφορτώνετε βουργάρα, βουργάρα βρε μη
τα έρημα μουλάρια περδίκια μου γραμμένη τα έρημα
Σαπήσαν τα στηθάκια μου βουργάρα, βουργάρα σαπί...
φορτώντας ξεφορτώντας περδίκια μου γραμμένη φορτώντας ξε..

ΕΝΑΣ ΚΑΒΓΑΣ

Ενός καβγάς κι ωχ αμάν αμάν
ενός καβγάς να που γένηκε
στ' αλώνια της βοεβότας καρδούλα
Πηράν μανί κι ωχ αμάν αμάν
πηράν μανίτσες με παιδιά
και πεθερές με νύφες καρδούλα
Πηράν και μια κι ωχ αμάν αμάν
πηράν και μια αρχοντοπούλα
τριών μηνών νυφούλα καρδούλα
Όλες οι νυ κι ωχ αμάν αμάν
όλες οι νύφες περπατούν
όλες οι νύφες σειόνται καρδούλα
Και μια νυφή κι ωχ αμάν αμάν
και μια νυφή δεν περπατεί
δεν σειόται δεν λυγιόται καρδούλα
Γυρίζ' η πε κι ωχ αμάν αμάν
γυρίζ' η πεθερά της λέει
γυρίζει τη ρωτάει καρδούλα
Νυφή μου για κι ωχ αμάν αμάν
νυφή γιατί δεν περπατείς
νυφή μου για δεν σιόσαι καρδούλα
Μηνε τα 'σή κι ωχ αμάν αμάν
μηνέ τα' ασήμια σ' εμποδούν
μηνέ τα συχανδρίκια καρδούλα
Μον' του γιου σου οι πό κι ωχ αμάν αμάν
του γιου σου οι πόννοι με βαρούν
του γιου σου τα φαρμάκια καρδούλα
Που 'ρθαν κι ωχ αμάν αμάν
που 'ρθαν και τον έκοψαν
μπροστά στην αγκαλιά μου καρδούλα
Το στόμα αι κι ωχ αμάν αμάν
Το στόμα αι αίμα γιόμοσε
Τα χείλη απ' το φαρμάκι καρδούλα
Τα χείλη απ' το....

ΚΑΤΩ ΣΕ ΜΑΚΡΥΧΩΡΑΦΟ

Κάτω σι μά σι μά σι μάκρυχώραφο
σι στρό σι στρόγγυλο λιβάδ'.

Θερίζ' ο Για μωρ' μάτια μου

θερίζ' ο Γιάννης μοναχός

θερίζ' ο Γιάννης μάιαναχός

και βά και βαριαναστενάζ'.

Τι εχείς Γιαννή μ' μουρ μάτια μου

τι εχείς Γιαννή μ' και θλέβεσαι

τι εχείς Γιαννή μ' και θλένεβεσαι

και βά και βαριαναστενάζ'.

Μη να η μανά μωρ' μάτια μου

μη να η μανά σου πέθανε

μη να η μανά σου πέεθανέ

μηνά μηνά κι η αδερφή σου.

Ουδ' η μανά μουρ μάτια μου

ουδ' η μανά μου πέθανε

ουδ' η μανά μου πέεθανε

ουδ' η ουδ' η κι η αδερφή μου.

Παράμικρός μουρ' μάτια μου

παραμικρός παντρεύτηκα

παραμικρός παντρένευτηκα

τρανή τρανή γυναίκα πηρα.

Δεν ήξερνε μωρ' μάτια μου

δεν ήξερνε το ζύμωμα

δεν ήξερνε το ζύνιωμα

δεν ή δεν ήξερνε τη ρόκα.

Την έμαθα μουρ μάτια μου

την έμαθα το ζύμωμα

την έμαθα το ζύνιωμα

την έ την έμαθα τη ρόκα.

Κι αυτάξινοι κι πλάτινι

κι αυτάξινοι κι πλάτινι

κι αυτάξινοι κι πλάνατινι κι αλλόν

κι αλλόν αντρά νι πήρε.

Κι μένα μα μωρ' μάτια μου

κι μένα μαξαπάριασε

κι μένα μαξαπάναργιασε

σαν κά σαν καλαμιά στο κάμπο.

Θερίζω παί μωρ' μάτια μου

θερίζω παίρνω τον καρπό

θερίζω παίρνω τον καρπό

κι η καλαμιά απομένει.

Δινώ φωτιά μωρ' μάτια μου

δινώ φωτιά την καλαμιά

δινώ φωτιά την καλαμιά

κι καίει ο τόπος όλος.

Έτσι έκαψε μωρ' μάτια μου

έτσι έκαψε η καρδούλα
έτσι έκαψε η καρδούλα μου
πώς καίει πώς καίει ο τόπος όλος.

ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΟΥ ΜΟΥ

Θυμάσαι κο να κόρη μια φορά κι ενά κι ενά παλιό ζαμάνι
Κι αϊ μπο μπο μπο στρουμπούλου μου θυμάσαι όταν φιλιόμασταν.

Θυμάσαι όταν όταν φιλιόμασταν μέσα μέσα σε περιβόλι
Κι αϊ μπο μπο μπο στρουμπούλου μου κι ' χάσα το μαντήλι μου

Κι ' χάσα το μαντή μαντήλι μου το βα το βαργιοξομπλιασμένο
Κι αϊ μπο μπο μπο στρουμπούλου μου κι αν το βρεις κόρη δωσ' μας το.

Κι αν το ' χεις κο να κόρη δωσ' μας το κι αν το κι αν το ' χεις χάρισμά σου
Κι αϊ μπο μπο μπο στρουμπούλου μου που το ' εγώ λεβέντη μου.

Β) Χοροί με ιδιόρρυθμο βηματισμό

Είναι τραγούδια που οι κάτοικοι χόρευαν επίσης κυρίως τις ημέρες του Πάσχα και κύριο γνώρισμα τους είναι η αργή ή αλλιώς ιεροτελεστική τους κίνηση. Οι χορευτές είναι πιασμένοι αγκαζέ και τα βήματά τους αργά και ιδιόρρυθμα.

Οι στίχοι των τραγουδιών που ακολουθούν είναι σε μέτρο ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο και έχουν ίδια ρυθμική αγωγή.

Φώτο 12: Πασχαλιόγιορτα στο Καστράκι, Αρχείο Αθ.Δ.Τσαγκρασούλη

Κινησιολογική ανάλυση:

Αρχική θέση: Το σώμα έχει μια ελαφριά κλίση προς τα έξω πίσω και ο ένας χορευτής βρίσκεται πολύ κοντά στον άλλον.

Λαβή χεριών: αγκαζέ

- Το α.π. σηκώνεται με λυγισμένο γόνατο και πατάει στη φορά του χορού με αργό ρυθμό. Παράλληλα, το σώμα κάνει μια ελαφριά κλίση προς τα εμπρός και το δ.π. ελευθερώνεται από το έδαφος.

- Το δ.π. διανύει πολύ μικρή απόσταση για να πατήσει εμπρός κι εκείνο στη φορά του χορού. Το σώμα επανέρχεται στην αρχική του θέση..

Όλα τα βήματα γίνονται προς τη φορά του χορού και το κέντρο βάρους του σώματος αλλάζει από το ένα πόδι στο άλλο(εναλλάξ).

Φώτο 13: Πασχαλινός χορός στο Μεσοχώρι (παλιά πλατεία του χωριού), Αρχείο Φανής Τσάρα

ΣΗΜΑΙΝ' Ο ΘΕΟΣ

Σημαίν' ο Θεός σημαίν' η γη Γιαννέε
Σημαίνουν τα ουράνια νάεε
Σημαίνει κι η Αγιά Σοφιά Γιαννέε
Το μέγα μοναστήρι νάεε
Κει πέρα, κι στ' Αγιόκλημα Γιαννέε
Στο πέρα και στο δώθε νάεε
Εκεί σκεττεύουν τον Χριστό Γιαννέε
Οι σκύλο οι Ουβραίοι νάεε
Και με καθαργιά τον κάπνιζαν Γιαννέε
Με ξύδι τον ποτίζαν νάεε
Κι στον Χαλκιά τον πάεαν Γιαννέε
Και στον χαλικιά τον πάνουν νάεε
Βρε γύφτο φαραόγυφτε Γιαννέε
Φτιάσε με δυο περόνια νάεε
Κι αυτός ο φαραόγυφτος Γιαννέε
Βάζει και φτιάνει πέντε νάεε
Βρε γύφτε εσύ που τα 'φκιασες Γιαννέε
Πρέπει να μας διδάξεις νάεε
Τα δυο βάλτε στα πόδια του Γιαννέε
Τα δυο στις απαλάμες νάεε
Το πέμπτο το φαρμακερό Γιαννέε
Βάλτε το στην καρδιά του νάεε
Να τρέξει αίμα και νερό Γιαννέε
Να μαράθ' η καρδιά του νάεε.

Το παραπάνω τραγούδι ήταν το τραγούδι με το οποίο άρχιζαν τα Πασχαλιόγιορτα. Μετά το τέλος αυτού του τραγουδιού διαλυόταν ο χορός και ξανασηματιζόταν στο μεσοχώρι, όπου σειρά είχαν τα υπόλοιπα Πασχαλιόγιορτα.

Ο ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ

Λε κι αν δεν τον έεχετε ακοηγή
κι αν δεν τον έχετ' ακοή αυτόν τον Παπαγιώρη
Λε που 'ταν μικρός στα γράμματα
που 'ταν μικρός στα γράμματα τρανός στα πινακίδια
Λε και τώρα στα να γεράματα
και τώρα στα γεράματα και στη γεραντοσύνη
Λε γυρεύει να παν' αρματωλός
γυρευ' να πάν' αρματωλός, αρματωλόςκαι κλέφτης
Λε όλα τα κάστρα πάτησε
όλα τα κάστρα πάτησε κι όλα τα μοναστήρια
Λε σαν το Βαρλάμι το κελί
σαν το Βαρλάμι το κελί δεν μπόρ' να το πατήσει
Λε τρουγιούρου γιούρου το 'φερνε
τρουγιούρου γιούρου το 'φερνε, τρουγιούρου γιουρ το φέρνει
Λε τον ηγούμενου ηφώναζε
τον γούμενο ηφώναζε τον γούμενο εκράζει
Λε κατέβα κάτω γούμενε
κατέβα κάτω γούμενε να με ξομολογήσεις
Λε γιατί έχω κάνει κρίματα
γιατ' έχω κάνει κρίματα κι είμαι κριματισμένος
Λε χίλια κοράσια φίλησα
χίλια κοράσια φίλησα και πεντακόσιες χήρες
Λε και παπαδιές και καλογριές
και παπαδιές και καλογριές λογαριασμό δεν έχουν

ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΑΒΒΑΤΟ

Λε ήρθι Δούκα μ' το Μέγα Σάββατο
γιεμ ήρθι η Μεγάλη Πέμπτη ναϊ
Λε ήρθι κι η λαμπρο μωρέ Πασχαλιά
γιεμ με το Χριστός Ανέστη ναϊ
Λε μανά νι γιο νι στόλιζε
γιεμ νι γιο και δυχατέρα ναϊ
Λε ο γιος βάνει τα κόκκινα
γιεμ κι η δυχατέρα τα' άσπρα ναϊ
Λε κι η μάνα τους τα πράσινα
γιεμ σα γρια γυναίκα που 'ταν ναϊ
Λε και κίνησαν και πάεναν
γιεμ πάνουν να μεταλάβουν ναϊ
Λε και σαν τους είδε η εκκλησιά
γιεμ τα κεραμίδια ρίχνει ναϊ
Λε και παν' κοντά και πάν' σιμά

γιεμ σιμά που τα' Άγιο Βήμα ναϊ
Λε και τ' Άγιο Βήμα ελάλησε
γιεμ που πας κριματισμένε ναϊ
Λε γυρίζ' η μάνα τ' και του λέει
γιεμ γυρνάει τον κουβεντιάζει ναϊ
Λε βρε γιόκα μ' τι κρίμα έκανες
γιεμ κι είσαι κριματισμένος ναϊ
Λε κι εγώ έλεγα μωρέ μανούλα μου
γιεμ να μη στο μαρτυρήσω ναϊ
Λε και τώρα που μάνα με ρώτησες
γιεμ σου το μαρτυρήσω ναϊ
Λε κόρη ξανθή μάνα μ' ξινάχωσα
γιεμ που μέσα από το χώμα ναϊ
Λε κι σκύψα κι μανά μ' τη φίλησα
γιεμ στα μάτια και στο στόμα ναϊ

ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΕΣ

Σα...ράντα κλέ..φτες ή..μασταν
Γιεμ σαρά γιεμ σαράντα δυο.. νομά..τοι γιεμ
Βα..ρύν ορκούν από.. καναν
Γιεμ στα ί γιεμ στα ίδια τα βαγγέλια γιεμ
Κά.νας κι αν αρρωστή..σουμε
Γιεμ οι ά γιεμ οι άλλοι να τον σέρνουν γιεμ
Έρθι καιρός κι αρρώ..στησε
Γιεμ κι αρρώ γιεμ αρρώστησε κι ο πρώτος γιεμ
' Πο δυο σε δυο κουβέ..ντιαζαν
Γιεμ τρεις πέ γιεμ τρεις πέντε κουβεντιάζουν γιεμ
Κι αυτός μαυρό..ς απή..κασε
Γιεμ πώς θέλ' γιεμ πως θέλ' να τον αφήσουν γιεμ

Παιδιά να μη μ' αφή..σετε
Γιεμ στον έ γιεμ στον έρημο τον λόγγο γιεμ
Έρχονται λύκοι και με τρω..ν
Γιεμ τ' αρκούδια με.. ξεσκίζουν γιεμ
Μον πάρτε με και σύ..ρτε με
Γιεμ σε μια γιεμ σε μια ψηλή ραχούλα γιεμ
Να ' χω τα δέντρα σύ..ντροφια
Γιεμ και τα γιεμ και τα ψηλά συντρόφια γιεμ
Φέρτε μου και τον τά..μπουρα
Γιεμ να τον γιεμ να τον συχνολαλήσω γιεμ

ΓΙΟΦΥΡΙ ΗΤΑΝ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Λε γιοφύρι ήταν στη θάλασσα (2)
και σκάλα μες τον Άδη.
Λε ανέβαινα κατέβαινα(2)
το χάρο χαιρετούσα.
Λε δείξι μι χάρε μ' δείξι με(2)
πό..τε θε να.. πεθάνω.

Λε δε συ το λιω νιου βρε νιούτσικε(2)
μαραίνε..ται η καρδιά σου.
Λε πες το νου βρε χάρε μου(2)
κι ας μαραθεί η καρδιά μου.
Λε αν έχεις άσπρα φαγητά(2)
φλουριά κρατσανισέ τα.
Λε κι αν έχεις κόρη ν' έμορφη(2)
περπάτια πανηγύρι.
Λε κι αν έχεις άλογο καλό(2)
περπάτια καβαλάρης.
Λε την κυριακί..τσα 'πο 'ρχεται(2)
την άλλη παραπάνω.

Ο ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Σαν κίνησε ο Γιαννάκης μας (iiii) στο δάσκαλο να πάνει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Του καλαμάρ' αστόησε (iiii) γύρισε να το πάρει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βρίσκει τη μάνα τ' πο κλαιγε (iiii) ν' αντάμα μι τους ξένους
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Παίξι το μάνα μ' παίξι το (iiii) ν' αντάμα μι τους ξένους
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βραδίσ σαν έρθει ο αφέντης μας (iiii) σαν δεν το μαρτυρήσω
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Του γέλασι του πλάνιφι (iiii) μι σύκα μι καρύδια
Και στο κατώι το πήγινι (iiii) και στου κατώι τον πάνει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Νουσάν τ' αρνάκι το σφαξε (iiii) σαν το παχύ κριάρι
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βρε για κι ο Κώστας πο' ρχεται (iiii) σε μαύρο καβαλάρη
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Φέρνει τα λάφια ζωντανά τ' αρκούδια (iiii) αλυσωμένα
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Φέρνει κι ένα λαφόπουλο να παίξει (iiii) να παίξει ο Γιαννάκης
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βαριά χτυπάει την πόρτα του (iiii) τα παραθύρια τρίζουν
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Κατέβα Μάρω μ' κι άνοιξε (iiii) να λύσεις τα' άλογό μου
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Σκιάζομι Κώστα μ' σκιάζομαι (iiii) τ' αρκούδια σ' τα φοβάμαι
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Κάτσε Κωστά μ' να φας ψωμί (iiii) να καλογιοματίσεις
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Μαρούν το που 'ναι το παιδί (iiii) που 'ναι κι ο Γιαννάκης
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Ο Γιάννης είναι στο σχολειό (iiii) και στο σχολειό πηγαίνει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βισιά βαρύ τ' αλόγου του (iiii) στο δάσκαλο πηγαίνει

Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Δασκάλι μ' που 'ναι το παιδί (iiii) βρε που 'ναι κι ο Γιαννάκης
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Ο Γιάννακης δε φάνηκε (iiii) καν δυο καν τρεις ημέρες
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Βιτσιά βαρύ τ' αλόγου του (iiii) στη μάνα του πηγαίνει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Μανά μου που 'ναι το παιδί (iiii) βρε που 'ναι κι ο Γιαννάκης
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Ο Γιάννακης ελάλησε (iiii) που μέσα από τον τέντζερ'
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Αν είσαι Τούρκος φάγε με (iiii) Ρωμιός κρατσάνισέ με
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Κι αν είσαι ο πατέρας μου (iiii) σκύψε και φίλησέ με
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Τότε την παίρνει απ'τα μαλλιά (iiii) και στο σωρό την πιάνει
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Άλεσε μύλε μ' άλεσε της κούρβας το τομάρι
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Φκιάσει τ' αλεύρι κόκκινο και την πασπάλη μαύρη
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου
Τ' αλεύρ' να τρώγουν τα σκυλιά και την πασπάλη τα γρούνια
Λέλε Γιάννη μου λέλε αγάπη μου

Φώτο 14:Χορός στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου ,
Αρχείο Φανής Τσάρα

3.1. ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Παλαιότερα, ο χορός ξεκινούσε από την τοποθεσία «Σημαίνει ο θεός» και κατέληγε πάντα στο μεσοχώρι (τοπωνύμιο που το χρησιμοποιούμε και σήμερα), το παλιό κέντρο του χωριού. Πρόκειται για μια διαδικασία που δεν βρέθηκε λογική εξήγηση απλά έτσι το βίωσαν από τις προηγούμενες γενεές και συνεχίστηκε μέχρι τις μέρες μας.

Φωτο 15: Πασχαλινός χορός στο μεσοχώρι, Αρχείο Φανής Τσάρα

Σήμερα, ο χορός γίνεται στο σημερινό κέντρο του χωριού, δηλαδή την πλατεία του χωριού, η οποία βρίσκεται δίπλα στην εκκλησία του Πέτρου και Παύλου.

Φώτο 16: Πασχαλινός χορός στην πλατεία του χωριού, Αρχείο Αθ. Δ. Τσαγκρασούλη

Παλαιότερα, ο χορός ξεκινούσε και τελείωνε πάντα μ' ένα συγκεκριμένο τραγούδι. Πρώτο τραγούδι ήταν το «Σημαίνει ο θεός» και τελευταίο τραγούδι το «Αυτά τ' αργά τ' αργούτσικα». Σήμερα, δεν υπάρχει συγκεκριμένη σειρά που χορεύονται τα τραγούδια.

Παλαιότερα, χόρευαν όλα τα τραγούδια. Σήμερα έχει επικρατήσει να τραγουδιούνται και να χορεύονται τα εξής: Κάτω σι μακρυχώραφο, αυτά τ' αργά τ' αργούτσικα,πραματευτής, ένας καβγάς ωχ κι αμάν αμάν , ο Γιαννάκης, Θυμάσαι κόρη μια φορά.

Παλαιότερα αλλά και σήμερα οι άνδρες είναι πρώτοι στο χορό και ακολουθούν οι γυναίκες. Στο παρελθόν , τις πρώτες θέσεις των ανδρών κατείχαν ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του χωριού και μετά ακολουθούσαν οι υπόλοιποι σύμφωνα με την ηλικιακή τους σειρά και το κοινωνικό τους κύρος. Όσον αφορά τις γυναίκες, πρώτες χόρευαν οι παντρεμένες, έπειτα οι χήρες, οι μνηστευμένες και τέλος τα ελεύθερα κορίτσια.

Σήμερα, ισχύει κατά κάποιο τρόπο η παραπάνω κατάταξη, αλλά δεν είναι τόσο αυστηρή η τήρηση της σειράς. Μπορούμε να δούμε να χορεύουν και ανακατεμένες ηλικίες.

Παλιά, ο χορός διαρκούσε μισή ώρα και παραπάνω. Τραγουδούσαν και χόρευαν πολλά τραγούδια. Ο χορός γινόταν διπλός και τριπλός, αφού συμμετείχε όλο το χωριό. Σήμερα, όλο και μειώνονται τα τραγούδια που χορεύουν και ο χορός διαρκεί όλο και λιγότερο και σχηματίζεται μετά βίας ένας κύκλος, αφού δεν υπάρχει η συμμετοχή που υπήρχε παλιότερα.

Παλιά , τα τραγούδια τα χόρευαν τις τρεις ημέρες του Πάσχα, της Ζωοδόχου Πηγής, του Αγίου Γεωργίου και την Κυριακή του Θωμά μετά την απόλυση της εκκλησίας. Σήμερα , χορεύονται σίγουρα την πρώτη ημέρα και τη δεύτερη ημέρα το Πάσχα και του Αγίου Γεωργίου. Την τρίτη ημέρα του Πάσχα, της Ζωοδόχου Πηγής και την Κυριακή του Θωμά χορεύονται, εφόσον υπάρχει συμμετοχή. Υπάρχουν φορές που τυχαίνει να μη χορέψουν και καθόλου αυτές τις ημέρες.

Οι στίχοι των τραγουδιών δεν έχουν αλλοιωθεί σε σχέση με το παρελθόν, αφού μεταφέρθηκαν από στόμα σε στόμα κι από γενιά σε γενιά.

4.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα Πασχαλιόγιορτα Καστρακίου είναι τραγούδια που χορεύονταν κυρίως το Πάσχα αλλά και άλλες ημέρες του χρόνου. Δεν συνοδεύονται από κάποιο μουσικό όργανο αλλά οι χορευτές που συμμετέχουν σε αυτά είναι συνάμα και τραγουδιστές. Το ηχόχρωμά τους διαφέρει από το ηχόχρωμα των Πασχαλιόγιωρτων των γύρω από το Καστράκι περιοχών. Εντούτοις, στα Πασχαλιόγιορτα της Καλαμπάκας συναντούμε αρκετούς όμοιους στίχους με τους στίχους των Πασχαλιόγιωρτων του Καστρακίου. Μερικά τραγούδια ,επίσης, έχουν ακριβώς τους ίδιους στίχους. Αυτό βέβαια μαρτυρά την επιρροή που πιθανόν ασκούσαν οι κάτοικοι της μίας περιοχής στους κατοίκους της άλλης περιοχής όσον αφορά τα ήθη και τα έθιμά τους. Έπειτα, τα Πασχαλιόγιορτα στο Καστράκι χορεύονται από άνδρες και γυναίκες. Το ίδιο και σήμερα.

Η συμμετοχή των Καστρακινών στο έθιμο των Πασχαλιόγιωρτων ήταν μεγαλύτερη στο παρελθόν σε σχέση με το παρόν. Αυτό το γεγονός μαρτυρά την άμεση σχέση των ανθρώπων παλιότερα με την παράδοση καθώς και τον τρόπο «χρησιμοποίησης» των Πασχαλιόγιωρτων. Παλιά, οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν τα Πασχαλιόγιορτα ως τρόπο διασκέδασης και έκφρασης του ψυχικού τους κόσμου. Αυτό φαίνεται ,άλλωστε, από τους στίχους των τραγουδιών, τους οποίους οι ίδιοι είχαν δημιουργήσει. Σήμερα, τα Πασχαλιόγιορτα χορεύονται και τραγουδιούνται από ελάχιστα άτομα πλέον κυρίως μέσης και μεγάλης ηλικίας με σκοπό τη διατήρηση της παράδοσης.

Βιβλιογραφία

- Αλμπάνης, Ι. (2007) *Το Αιγίνιον της Εστιαιώτιδος 1600 π.Χ – 330 μ.Χ.*
- Θανασούλας, Σ. (1992) *ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ*
- Σταγέας, Γ. (2001) *Η ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ*
- Σταγέας, Γ. (2005) *Η ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ*
- Τσαγκρασούλης, Α. (1996) *ΚΑΣΤΡΑΚΙ*
- Δήμας Ιωάννης, *ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ Α΄ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ*

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

- Κολιού Αρχόντω, ετών 88
- Τσάρα Φανή, ετών 63
- Πρέτσιου Κωνσταντίνα, ετών 58
- Πολύζου Γεωργία, ετών 55
- Κουτή Τριανταφυλλιά, ετών 60
- Μαγκλάρα Ελένη, ετών 73
- Γιάννης Περικλής, ετών 53
- Γιάννης Ευθύμιος, ετών 51